

LÜTFEN BERNANKE, LÜTFEN!

Teoman Samet Temuçin

Nefesler tutuldu... Tarih 17.07.2013, haydi Milli Takım, haydi Türkiye. At şu penaltıyı, kazan kupayı, yaz destanı...

İşte tüm Türkiye nefesini tutmuş bu şekilde bekliyordu 17.07.2013 tarihli Amerika Merkez Bankası (FED) Başkanı Ben Bernanke'nin konuşmasını. Beklenen an geldi, saat 15:30'da Bernanke'nin konuşma metni yayınlandı ve o an tüm Türkiye, milli takımı penaltıyı gole çevirmiş gibi sevindi. Borsa %2 artış kaydetti, Merkez Bankası nihayet sıkıntılı dolar ihaleleri yapmadan haftayı kapatabildi ve faizler çift haneli rakamlar yerine biraz da olsa sakinlik yüzü görebildi. O an arkadaşlarımla şok olmuş piyasadaki hareketliliği ve sürü psikolojisini izliyorduk. Gün boyunca yerinden kıınıdamamış BIST ulusal endeksi kırmızı görmüş boğa gibi davrandı iki saat boyunca. Hatta arkadaşlarımdan biri şakayla karışık Bernanke için, "Adamdaki kudrete bak ya, oradan yaptığı iki satır konuşma Türkiye piyasasına ya oksijenli tüp bağıyor ya da uykuda suratına yastık bastırıyor" dedi. Hatta bir adım ötesine gittim ve cevap olarak dedim ki: "Bir oyun yapıp piyasaya sürelim. Oyunun karakteri Bernanke olsun. Oynayan Bernanke için konuşma metinleri hazırlasın ve konuşma sonrası tüm dünyaya olan etkilerini izlesin". Hatta bana sorarsanız bu oyun üniversitelerde tüm ekonomi bölümü müfredatlarına da zorunlu olarak eklensin çünkü kitaplarda öğrendiklerimizin aksine gerçek hayatta hikaye baya farklı işliyor.

Trajikomik bir durum... Tabii ki sadece Türkiye değil, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm dünya 17.07.2013 saatler 15:30'u gösterdiğinde benzer durumlar yaşadı. İyi de, ekonomilerin temel göstergeleri olan gayri safi milli hasıla, işsizlik, teknoloji, eğitim ve sağlıktaki gelişmeler, kişi başı milli gelir, ...vs. bir çok parametre varken neden tüm dünya endeksleri tek bir konuşma üzerine şekilleniyor, burada bir sorun yok mu? Bence var! Tabii ki global piyasada kürek çeken biri global dalgalardan da etkilenecek ama tüm Türkiye veya tüm Rusya, Brezilya ve Avrupa ekonomisi kendi ekonomik parametreleri dururken sadece Bernanke'nin konuşmasına göre yön buluyorsa burada bir problem vardır. Argo deyimle Merkez Bankası başta olmak üzere tüm dükkanları kapatıp çıkalım, tüm paramızı da Bernanke'nin konuşma metinlerini iyileştirmek için (tahvil alımına ve dolar basmaya durmaksızın devam tarzında) harcayalım.

Dünya ekonomisi iyi giderken ve ulusal ekonomiler birlikte yükselirken birileri bu iyi gidişatı hep sahiplenir (mesela son yıllarda dünyada aşırı likidite varlığı sayesinde tüm ülkelerde düşen faiz oranları gibi). Ancak, işler kötü gitmeye başlayınca; vay Bernanke şunu dedi, Greenspan (eski FED başkanı) bunu söylemişti, onlar yüzünden kriz yaşıyoruz denilmeye başlanmaktadır. Demek ki objektif ve net bir şekilde şunu itiraf edebiliriz: biz ekonomi falan yönetmiyoruz, yönetilen ekonomiler arasında ayakta kalma mücadelesi veriyoruz. Sanayini geliştir, eğitim ve teknolojiye yatırım yap, hammadde al ve gelir getiren ürünler ve hizmetlerle dünyaya açıl,...vs. Bunların en iyisini yapan bir çok ülke bile 17.07.2013 günü oturmuş, Bernanke'nin konuşma metnini bir an önce kendi dillerine çevirmeye çalışıyordu.

Onlar çevirirken yanlarında değildim ama tüm piyasaların etkilenişinden konuşma metnini nasıl fiyatladıklarını görmemek için televizyonun ve iletişim araçlarının olmadığı sakın orman bir alanda olmam gerekirdi.

Belki de işin sırrı bu! Ülke ekonomilerinin dış verilerden bu kadar da kolay etkilenemeyeceği bir alan içine yerleşmesi gerekir. Bu sakın bir ormanlık olabileceği gibi denizin ortasında bir ada veya çölün ortasında bir vaha da olabilir. Globalleşme dediğimiz olguyu o kadar abarttık ki, ülkeler birbirlerine o kadar sıkı fıkı bağlandı ki birinden gelen haberler diğerlerini de vuruyor. 21.yüzyılda kapalı hapis ekonomiler savunmuyorum ama bir ülkeden gelen iki çift sözünde tüm dünyayı kukla gibi oynatmasını neresinden bakarsam bakayım güzel göremiyorum. Ekonomiler domino taşlarında olduğu gibi birbirlerine aşırı yakın ve bağlı olmaları yerine, biraz mesafenin ve biraz da bağımsız kendi kendine yetebilen ekonomilerin olduğu bir sistem öneriyorum var olanın yerine. Böylelikle hep birlikte rezil veya hep birlikte vezir olmak anlayışı yerine, krizlerin ölçeği, etki ve durasyonları biraz daha insani seviyelerde yaşanabilecektir. En azından kriz Türkiye'nin, Yunanistan'ın, Tayland'ın veya Arjantin'in krizi olacaktır. Farkındaysanız yaşadığımız son yüzyıl en fazla 10'ar yıl aralıklarla olmak üzere dünya krizleri ve resesyonları şeklinde ilerlemektedir. Böyle bir ortamda içinde bulunduğumuz sistemin nesi var diyebilir miyiz?

Yazıyı sonlandırmadan önce cevap olarak aklımdan geçen son resimleri paylaşayım sizinle: Ya konuşma metni kötü olsaydı, daha doğrusu Amerika için iyi diğerleri için kötü olan durum, işte o zaman ne olacaktı? Diyelim ki, Bernanke Amerikan verileri güzel gelmeye başladı ve sadece 3 ay içerisinde tahvil alımlarını sonlandırıyoruz demiş olsun. Lütfen gülmeyin... Hadi birlikte kısa süreli bir kabusun içine dalalım: BIST endeksi 65.000 görür müydü, daha da mı aşağısı, mümkün! Dolar/TL kurunu kim durduracaktı, Merkez Bankası mı? Eğer FED dolar basma yetkisini TCMB'ye devrederse belki, kura da gelin hakkaniyetli bir şekilde 2,20 diyelim. Faize ne dersiniz? Merkez Bankası açılan döviz ihaleleriyle piyasaya dolar vermek kaydıyla bu kadar TL'yi bir anda toplarsa, o da rahat %15 görür. Daha devam edeyim mi? Bir de bunların reel sonuçlarına değineyim mi? Milyarlarca dolar borcu olan Türkiye'nin baba dediğimiz özel şirketlerinin düşüşünü gözlerinizin önüne sereyim! Bir de batan bu özel şirketlerden atılan binlerce işçinin dramını düşünün. Maaş alamayan ve dolayısıyla tüketemeyecek bu bireylerin beraberinde de batıracağı küçük şirketleri sizinle paylaşayım mı? Paylaşmayayım değil mi? Peki hadi uyanın kabustan, bugünlük bu kadar yeterli, önce lavaboda yüzümüzü yıkayalım, üzerimizdeki terli atletimizi değışelim sonra da bir bardak su içip tekrar yatağımıza geri dönelim. Yeni tatlı rüyalara dalalım, hepsinde Bernanke güzel güzel konuşma metinleriyle karşımıza çıksın, ekonomimize su serpsin. Peki, nereye kadar? Gittiği yere kadar...